

**ТАВРІЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.І. ВЕРНАДСЬКОГО**
Навчально-науковий гуманітарний інститут
Кафедра психології, філософії та суспільних наук

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директора навчально-наукового
гуманітарного
інституту

Сергій ГУБАРЄВ

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«НАУКОВА ЕТИКА»

Третій (доктор філософії) рівень вищої освіти

Освітній рівень доктор філософії

Галузь знань 03 гуманітарні науки

Спеціальність 033 Філософія

Освітня програма Філософія

Тип дисципліни обов'язкова

КИЇВ-2024

Розробник: Кудря І.Г., професор кафедри психології, філософії та суспільних наук навчально-наукового гуманітарного інституту Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського, доктор філософських наук, професор.

Силабус схвалено на засіданні кафедри психології, філософії та суспільних наук
Протокол від 09 вересня 2024 року № 2

В.о. завідувача кафедри психології, філософії та суспільних наук _____

О. ДРОБОТ

Погоджено:

Гарант освітньої програми _____ І. КУДРЯ

1. Загальна інформація про навчальну дисципліну	
Назва навчальної дисципліни, код в ОНП	НАУКОВА ЕТИКА ОК 11.
Статус навчальної дисципліни	Обов'язкова
Рік навчання, семестр у якому викладається дисципліна	Рік навчання 2-й. Семестр 3-й
Обсяг навчальної дисципліни	4 кредити, 120 год., у т.ч.: лекцій – 20 год., семінарів – 18 год., самостійної роботи – 82 год.
Вид підсумкового (семестрового) контролю	Екзамен
Інформація про консультації	1 год./тиждень за графіком консультацій
Мова викладання	Українська
Прізвище, ім'я, по батькові викладача (науковий ступінь, вчене звання, посада)	Кудря Ігор Георгійович, доктор філософських наук, професор, професор кафедри психології, філософії та суспільних наук
Контактна інформація викладача	kudria.ihor@tnu.edu.ua 066-433-55-38
Посилання на силабус на веб-сайті Університету	
2. Опис навчальної дисципліни	
Анотація дисципліни	Програма відображає загальні основи наукової етики; розуміння сутності основних категорій наукової етики; співвідношення структури наукової пізнавальної діяльності з етичними вимогами до дослідника; особливості реалізації етики у діяльності науковців; аналіз несприятливих факторів та негативних наслідків у науковій діяльності; етичні аспекти наукової діяльності. Головна увага зосереджується на висвітленні теорій і проблем сучасної наукової етики, розвитку основ етичного мислення.
Мета вивчення дисципліни	Головною метою викладання дисципліни є ознайомлення аспірантів з концептуальним змістом наукової етики, її основною проблематикою, ідеями, напрямками і творами, що їх

	репрезентують. Усвідомлення основних вимог до наукової етики викладача; вміння виділяти етичні аспекти наукової діяльності, морально оцінювати мотиви, засоби та наслідки дій, явища наукової діяльності.
Препозит	Філософська антропологія, філософія культури Соціальна філософія
Постпозит	Теоретико-методологічні засади філософії освіти Актуальні проблеми сучасності
Формат проведення дисципліни	Лекції, семінари, бесіди і дискусії на семінарах, індивідуальні дослідження, перегляд і аналіз відеоматеріалів. Дистанційна форма: платформа Google Meet.

3. Перелік компетентностей, яких набувають здобувачі вищої освіти при вивченні навчальної дисципліни.

ЗК 5. Здатність розв'язувати комплексні проблеми філософії на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності.

ФК 7. Здатність до вивчення та модернізації існуючих дослідницьких методів, систем і технологій; розуміння специфіки розвитку особистості, суспільства, природи у процесі самовдосконалення та самовиховання.

ФК 8. Здатність до ефективного застосування методів викладання фахових дисциплін з філософії у вищій школі, здатність раціонально та науково обґрунтовано організувати самостійну роботу студентів.

4. Програмні результати навчання відповідно до освітньо-професійної програми.

ПРН 4. Формулювати і перевіряти гіпотези; використовувати для обґрунтування висновків належні докази, зокрема, результати теоретичного аналізу, прикладних досліджень, наявні літературні дані; аналізувати досліджувану проблему з урахуванням широкого інтелектуального та соціокультурного контекстів.

ПРН 8. Розробляти та реалізовувати наукові та інноваційні проекти, які дають можливість створити нове цілісне знання та професійну практику і розв'язувати значущі наукові проблеми філософії з урахуванням соціальних, економічних, екологічних та правових аспектів.

ПРН 10. Здатність до прогнозування наукової діяльності, до аналізу історичної динаміки, до моделювання соціальних явищ і процесів.

ПРН 11. Здатність усвідомлювати, переосмислювати особистісно-професійний та науковий досвід.

5. Тематика та зміст навчальної дисципліни Денна форма

	Розділи та теми	Кількість годин			
		У тому числі			
		л	с	сп	
Розділ I. Загальні основи наукової етики					
	Тема 1. Наукова етика як вид пізнавально-оцінювальної діяльності.	16	2	2	12
	Тема 2. Особливості та цінності наукового пізнання.	20	4	2	14
	Тема 3. Етика та її категорії. Роль та функції етики у науковому пізнанні.	22	4	4	14
	Разом за розділом I	58	10	8	40
Розділ II. Принципи наукової етики					
	Тема 5. Норми наукової етики.	22	4	4	14
	Тема 6. Кодекс українського вченого та його особливості	18	2	2	14
	Тема 7. Порушення норм етики науки, відповідальність та наслідки вченого	22	4	4	14
	Разом за розділом II	62	10	10	42
	Усього	120	20	18	82

6. Індивідуальне завдання

Теми доповідей, наукових творчих робіт

1. Сучасне розуміння взаємозв'язку етики, моралі і моральності.
2. Специфіка етики як науки.
3. Філософський характер етики.

4. Проблема соціальної відповідальності вченого.
5. Практичне значення та культурна спроможність етики.
6. Проблема співвідношення нормативно-ціннісного та теоретичного знання в етиці.
7. Предметне поле сучасної етики та поширення сфери впливу етичних знань в сучасній культурній ситуації.
8. Роль етики у науці.
9. Моральне зло – свобода без відповідальності.
10. Етика як невід’ємна складова наукової діяльності.
11. Колізія Моцарта та Сальєрі: проблема сумісності таланту і моральності.
12. «Золоте правило моралі» і його роль в житті людини і суспільства.
13. Сенс життя науковця.
14. Етичний кодекс українського вченого.
15. Етичні принципи наукового пізнання.
16. Справедливість та чесність в науці.
17. Моральний вибір в житті вченого.

Питання до іспиту

1. Наукова етика як галузь філософського знання.
2. Основні етапи історичного розвитку етики як філософської науки.
3. Значення наукової етики в дослідженнях.
4. Етика наукового дослідження: загальні принципи.
5. Етичні проблеми впровадження досягнень науки у практику філософа.
6. Методологія наукових досліджень.
7. Основи формування наукової гіпотези, мети і завдань, об’єкта і предмету наукового дослідження .
8. Розробка дизайну і плану наукового дослідження.
9. Авторське право.
10. Правові основи авторського права та наслідки його порушення.
11. Етика досліджень в філософії.
12. Принципи та правила біоетики.
13. Етичні аспекти філософських досліджень.
14. Етичні комісії.
15. Поняття академічної доброчесності.
16. Роль і місце академічної доброчесності в освітній та науково дослідній діяльності.
17. Нормативно-правова база з дотримання академічної доброчесності в Україні.
18. Функціонування комісії з питань академічної доброчесності у закладах вищої освіти.
19. Заходи щодо попередження порушень академічної доброчесності.
20. Академічна культура як складова академічної доброчесності.
21. Зміст поняття Academic Integrity в західному науково-освітньому дискурсі.
22. Принципи академічної доброчесності в “Європейській хартії дослідників”.

23. Європейський кодекс академічної доброчесності.
24. Національні витоки поняття академічної доброчесності в Україні.
25. Проект сприйняття академічної доброчесності в Україні.
26. “Кодекс академічної доброчесності” як регламентаційний документ у закладах вищої освіти України.
27. Поняття фабрикації даних.
28. Поняття фальсифікації даних
29. Шляхи виявлення фабрикації та фальсифікації даних.
30. Способи запобігання фабрикації й фальсифікації і покарання за них.
31. Основні форми порушення академічної доброчесності в освітньому процесі закладів вищої освіти
32. Механізми встановлення факту плагіату в навчально-методичній діяльності професорсько-викладацького складу закладу вищої освіти.
33. Основні різновиди академічного плагіату.
34. Способи визначення плагіату.
35. Самоплагіат у науковій діяльності.
36. Механізми встановлення факту плагіату в роботах здобувачів вищої освіти.
37. Шляхи запобігання плагіату в наукових дослідженнях
38. Система покарань і санкцій, які вживаються в Україні щодо випадків академічного плагіату .
39. Відповідальність за порушення академічної доброчесності викладачів і здобувачів вищої освіти.
40. Формування законодавчої бази щодо захисту прав авторів наукових текстів у ХХІ ст.
41. Зміст понять «наукова етика» і «професійна етика».
42. Кодекси наукової етики: основні принципи і положення
43. Норми і принципи наукової етики.
44. Законодавства у галузі відповідальності за професійні рішення.
45. Статус і ранг вченого.
46. Основні права і обов'язки наукових працівників.
47. Морально-етичні проблеми в сучасному науковому дослідженні.
48. Культура наукової творчості.
49. Етичні норми і критерії обрання методів та інструментальних засобів в науково-дослідній сферах.
50. Етична культура науковця.
51. Дотримання принципів академічної доброчесності в науковій діяльності.
52. Професійна етика і відповідальність вченого.
53. Академічна культура і доброчесність.
54. Проект сприяння академічній доброчесності в Україні.
55. Норми комунікації у науковому співтоваристві.
56. Розвиток і лідерство науковця.
57. Етичні засади ефективної взаємодії в професійному середовищі.
58. Етика наукового співтовариства.
59. Норми етичної поведінки студентів.
60. Політика та принципи академічної доброчесності.

7. Технічне та програмне забезпечення (обладнання)

Технічне забезпечення дає можливість приєднання кожного здобувача до навчальної платформи Google Classroom, де розміщуються навчальні матеріали, здійснюється оцінювання навчальних досягнень. Режим дистанційного навчання дає можливість приєднання кожного здобувача вищої освіти до програми Meet (для занять у режимі відеоконференцій). Програмне забезпечення – стандартне для освітньої сфери.

8. Політика курсу

Якщо аспірант пропустив заняття з поважної причини, йому треба мати мінімальну кількість балів для допуску до екзамену – 30 балів. Отримати їх можна, підготувавши три доповіді за темами семінарських занять, два індивідуальних завдання та інші види робіт за власним вибором. Методи контролю виконаних завдань: співбесіда та захист індивідуального науково-дослідного завдання. Відпрацювання пропущених семінарів передбачає письмову підготовку за планом семінарського заняття та співбесіду з викладачем.

9. Методи навчання

Лекція – інформативно-доказовий виклад навчального матеріалу.

Метод лекції передбачає ознайомлення аспірантів з її планом, що допомагає стежити за послідовністю викладу матеріалу. Важливо навчити аспірантів конспектувати зміст лекції, виділяючи в ній головне. Це розвиває пам'ять, сприйняття, волю, вміння слухати, увагу, культуру мови. При проведенні лекційних занять методи готових знань (коли аспіранти пасивно сприймають подану викладачем інформацію, запам'ятовують, а в разі необхідності відтворюють її) поєднуються з дослідницьким методом (який передбачає активну самостійну роботу аспірантів при засвоєнні знань: аналіз явищ, формулювання проблеми, висунення і перевірка гіпотез, самостійне формулювання висновків). На початковому етапі вивчення нової інформації на лекціях переважає пояснювально-ілюстративний (інформаційно-рецептивний) метод, при якому викладач організовує сприймання та усвідомлення аспірантами інформації, і ті, хто навчається, здійснюють сприймання, осмислення і запам'ятовування її. Коли викладач відчуває готовність аспірантів до інших методів навчально-пізнавальної діяльності, використовуються такі методи:

- репродуктивний: викладач дає завдання, у процесі виконання якого аспіранти здобувають уміння застосовувати знання за зразком;
- проблемного виконання: викладач формулює проблему і вирішує її, аспіранти стежать за ходом творчого пошуку (аспірантам подається своєрідний еталон творчого мислення);
- частково-пошуковий (евристичний): викладач формулює проблему, поетапне вирішення якої здійснюють аспіранти під його керівництвом (при

цьому відбувається поєднання репродуктивної та творчої діяльності аспірантів);

– дослідницький: викладач ставить перед аспірантами проблему, і вони вирішують її самостійно, висуваючи ідеї, перевіряючи їх, підбираючи для цього необхідні джерела інформації.

У викладанні лекційного матеріалу переважає пояснювальний метод, при якому викладач не тільки повідомляє певні факти, але й пояснює їх, домагаючись осмислення, засвоєння аспірантами.

При наявності наочного матеріалу за темою лекції (відеофільми, презентації тощо) використовується інструктивно-практичний метод викладання, при якому викладач інструктує тих, хто навчається, не тільки словесними, але й наочними або практичними засобами.

Для виконання індивідуального завдання використовується спонукальний метод навчання, коли викладач разом із аспірантами формулюють проблемні питання і завдання, організовуючи самостійну діяльність тих, хто навчається. Аспіранти при цьому, у свою чергу, самостійно здобувають і засвоюють нові знання.

10. Система оцінювання та вимоги

Система вимог дотримання принципів академічної доброчесності, етики, дедлайну, відвідування занять, відпрацювань пропущених занять:

- вивчення дисципліни передбачає роботу в колективі відкритим до конструктивної критики.

- Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин навчання може відбуватись в дистанційному режимі за погодженням із викладачем дисципліни.

- самостійна робота включає в себе теоретичне вивчення питань, що стосуються тем лекційних занять, які не ввійшли в теоретичний курс, або ж були розглянуті коротко, їх поглиблене опрацювання за рекомендованою літературою, а також виконання завдань з метою закріплення теоретичного матеріалу.

- під час роботи над завданнями не допустимо порушення академічної доброчесності: при використанні інтернет-ресурсів та інших джерел інформації здобувач повинен вказати джерело, використане під час виконання завдання.

Оцінювання виконання індивідуальних завдань

Індивідуальна робота (доповідь, науково-творча робота) має бути виконана аспірантом особисто на основі вивчення наукової літератури. Текст індивідуальної роботи має бути забезпечений посиланнями на матеріали наукових публікацій з посиланням. Дотримання всіх вимог дозволяє оцінити роботу до 20 балів. Невиконання умов підготовки роботи, відсутність посилань, але наявність певної самостійної роботи дає орієнтовно до 10 балів. Відсутність власної роботи, переписування чужих текстів – 0 балів.

Критерії оцінювання

«Відмінно», якщо здобувач твердо засвоїв програмний матеріал, продемонстрував глибоке та всебічне знання філософсько-наукових джерел, вміння послідовно, логічно та аргументовано викладати матеріал, розуміти філософські поняття, категорії; аналізувати події і явища, вміє робити порівняльну характеристику різних думок, філософських концепцій; відстоювати власні погляди на ту чи іншу проблему, робити правильні й достатньо аргументовані висновки й узагальнення, правильно відповідає на додаткові запитання;

«Добре», якщо здобувач засвоїв програмний матеріал, вивчив основні джерела, вміє послідовно та логічно викладати матеріал, робить в основному правильні та аргументовані висновки й узагальнення, але разом з тим допускає окремі неточності, що свідчать про недостатньо глибоке засвоєння матеріалу;

«Задовільно», якщо в засвоєнні здобувачем програмного матеріалу виявленні суттєві прогалини, у відповідях на питання допущені помилки, неправильні формулювання, які ґрунтуються на недостатньому знанні культурологічних явищ, матеріал викладено недостатньо послідовно, логічно та аргументовано, відповіді на додаткові запитання невпевнені й неточні;

«Незадовільно», якщо здобувач не знає значної частини програмного матеріалу, основного змісту джерел, відповідає на питання не послідовно, нелогічно, без належної аргументації, припускається суттєвих помилок у висновках, при викладі явищ, фактів і подій, не дає відповідей на додаткові запитання.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90-100	відмінно	A	відмінне виконання
80-89	добре	B	вище середнього рівня
75-79		C	загалом хороша робота
66-74	задовільно	D	непогано
60-65		E	виконання відповідає мінімальним критеріям
30-59	незадовільно	FX	необхідне перескладання
0-29		F	необхідне повторне вивчення курсу

11. Рекомендована література.

Основна

1. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / За заг. ред. Т.Фінікова, А.Артюхова. Київ: Таксон, 2016. 234 с.
2. Блощинська В.А. Етика. Практикум: Навчальний посібник. Київ: ЦНЛ, 2005. 248 с.
3. Гончаренко С.У. Етика науки та етичний кодекс ученого. Шлях освіти. Київ, 2022. С. 2-8.
4. Дерев'яно Т.М. Етика. Навчальний посібник. К., 2000. 316 с.
5. Етика: Навч. посібник / Аболіна Т. Київ: Юрінком Інтер, 2004. 224 с.

Допоміжна

6. Йонас Г. Принцип відповідальності. У пошуках етики для технологічної цивілізації. К.: Лібра, 2001. 400 с.
7. Макінтайр Е. Після чесноти: Дослідження з теорії моралі. К.: Дух і літера, 2002. 436 с.
8. Малахов В.А. Етика спілкування. Навч. посібник. Київ: Либідь, 2006. 400 с.
9. Хоружа Л. Морально-етичні принципи та норми наукової діяльності / Вища школа, 2015. С. 9-19.
10. Хоружий Г. Академічна культура: цінності та принципи вищої освіти. Тернопіль: Навчальна книга, 2012. 320 с.

Електронні інформаційні ресурси

- <http://www.nbuv.gov.ua/> Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського
- <http://www.library.univ.kiev.ua/> Наукова бібліотека ім. М.Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка
- <http://www.filosof.com.ua/> Інститут філософії імені Г.С.Сковороди НАН України
- <http://plato.stanford.edu/> Філософська енциклопедія Станфордського університету. (Англійською мовою)